

Franckesche Stiftungen zu Halle

D. Martini Lutheri Catechismus Minor, Germanico - Polonico - Lithvanico-Latinus

Luther, Martin
Königsberg, 1709

VD18 1343845X

Das Erste Stück des Catechismi. Die Zehen Gebot Gottes.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

[urn:nbn:de:gbv:ha33-1-194675](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:gbv:ha33-1-194675)

Folgen

Die fünf Stü-
cke des Catechismi/
mit der Auslegung des
Herrn Lutheri.

Das Erste Stück
des Catechismi.

Die Zehen Gebot
Gottes.

Das Erste
Gebot.

Du solt keine an-
dere Götter haben
neben mir.

Was ist das?

Wir sollen Gott über
alle Ding fürchten/ lieben
und ihm vertrauen.

Das Andere
Gebot.

Du solt den Nah-
men

Sequuntur

QVINQVE
PARTES CATE-
chismi, cum explica-
tione Luthéri.

PRIMA PARS
Catechismi.

D E C E M
PRÆCEPTA.

PRIMUM PRÆ-
ceptum.

Non habébis De-
os aliénos coram
me.

Quid hoc sibi vult?

Debémus DEum supra
omnia timére, diligere,
& illi confidere.

SECUNDUM
Præceptum.

Non assumes no-
men

Násláduja

Pieć Cześci Ká-
techizmu z Wykła-
dem Pana Lu-
thera.

Pierwsza Cześć Ká-
techizmu.

Dzieśięcioro
Przykázania Boże.
Pierwsze Przyka-
zanie.

Im jest Pan/ Bóg
twój; Nie mien in-
nych Bogów podle
mnie.

Jako to rozumiesz?
Odpowiedź.

Mamy się Paná Bo-
gá náde wszytkie rzeczy
bác/ onego miłować/ y
w niem samym usác.

Wtore
Przykázanie.

Nie bierz Imie-
nia

Sekassi

Pentios dalis
Katgismo/ su is gul-
dimu Runnigo Luta-
tero.

Pirma dalis Kat-
gismo.

Desimtis Prisa-
limai Dievo.

Pirmas Prisa-
mas.

Ne - turrek fittu
Dievu pagakmane.

Kas per tatai issi-
manos?

Mes turrim. Wiespa-
ties Dievo ant wissu
daiktu bijotis/ it myleti/
ir jiam nusi - tikleti.

Antras Prisa-
mas.

Ne - imk noprof-
nan

men des Herrn dei- men Domini DEI cui
nes Gottes nicht in vanum,
unnützlich führen.

Was ist das?

Wir sollen GOTT
fürchten und lieben / daß
wir bey seinem Nahmen
nicht fluchen / schweren/
zaubern / lügen oder trü-
gen; sondern denselben in
allen Nöhten anrufen /
behten / loben und dan-
cken.

Das Dritte
Gebot.

Du sollt den Fener-
tag heiligen.

Was ist das?

Wir sollen GOTT
fürch-

Quid hoc sibi vult?

Debémus DEUM ti-
mére & diligere, ne per
nomen ejus maledica-
mus, juremus, incante-
mus, mentiamur, aut do-
lis fallámus; sed in omni
necessitate illud invocé-
mus, adorémus, & cum
gratiarum actione laude-
mus.

TERTIUM

Præceptum.

Memento, ut diem
Sabbathi sanctifices.

Quid hoc sibi vult?

Debémus DEUM ti-
mére

nia
tweg

Jab

Mä
baci y
bysny
nie zto
siegäl
ani lg
Alle ab
tich p
tack r
przez
ono
dzietko

P
Dzi
til.

Jä

m

nia Pána Boga nan warda Diewo
twego ná daremno. tawo.

Jako to rozumieš?
Odpowiedz.

Ras per tatai issi
manos?

Mámy sie Pána Boga
báci y onego miłowac / a
byśmy przez Imię jego
nie zło rzeczyli / ani przy-
sięgáli / nie czarowali /
ani lgali albo zdradzali.
Ale abyśmy ono we wstę-
pach Przygodach a ucis-
kach naszych wzywali / y
przez nie się modlili /
ono chwalili / y jemu
dziękowali.

Mes turrim Wiešpa-
ties Diewo bisotis ir ij
mylėti / ydant per jo
Warda nekeystumbim /
ne pasi bazit umbim /
(ne prisiektumbim / ne-
zynautumbim / ne me-
lotumbim / arba prīvil-
tumbim / bet wistose reik-
menesa ta prāsitumbim /
melstumbimes ir su de-
kawone garbintumbim.

Trzecie
Przykazanie.

Trecias Prisaki-
mas.

Pamietay / abyś
Dzien święty świę-
cił.

Atmint ydant
Dieną šventą
šventstumbei.

Jako to rozumieš?
Odpowiedz.

Ras per tatai issi
manos.

Mámy sie Pána Bo-
ga

Mes turrim Wiešpa-
ties

fürchten und lieben / daß
wir die Predigt und sein
Wort nicht verachten;
sondern dasselbige heilig
halten / gerne hören und
lernen.

Das Bierdre
Gebot.

Du solt deinen
Vater und deine
Mutter ehren / auff
daß dir wol gehe/
und lange lebest auff
Erden.

Was ist das?

Wir sollen **G D E**
fürchten und lieben / daß
wir unsere Eltern und
Herren nicht verachten/
noch erzürnen; sondern
sie in Ehren halten / ihnen
dienen / gehorchen / sie lieb
und wehrt haben.

mere & diligere, ne di-
vinos sermones, & ejus
verbum contemnāmus;
sed ut sanctum reputē-
mus, libenter audiāmus
& discāmus.

QUARTUM
Præceptum.

Honora Patrem
tuum & Matrem
tuam, ut sis longæ-
vus super terram.

Quid hoc sibi vult?

Debēmus DEum timē-
re & diligere, ne Paren-
tes & Dominos nostros
contemnāmus, neque
ad iram commoveāmus;
sed honore afficiāmus,
illis serviamus, morem
gerāmus, amore eos pro-
sequamur & magnificiā-
mus.

Das

QUIN.

gá ba
wac
nia
wzga
je 3a
go fu
go uo

Si
h M
Sied
dlug
ziem

T
n
gab
aby
non
dzal
pob
je v
im
one
je v

gá bác / y onego miłowác /
abyśmy Razá /
nia y Słowa jego nie
wzgardzali? ale abyśmy
je za święte mieli / radzi
go słuchali / y pilnie się
go uczyli.

Czwarte
Przykazanie.

Czcí Onca twego /
y Matkę twą / abyś
siedobrze miał / y
dlugo żyw był na
ziemi.

Jako to rozumiesz?
Odpowiedz.

Mamy się Páná Bo-
gá baci / y onego miłowaci /
abyśmy Rodziców y Pa-
now naszych nie wzgar-
dzali / ani ich ku gniewu
pobudzali; ale abyśmy
je w pocztliwości mieli /
im służyli / posłuszni byli /
one miłowali / y wielce
je wazyli.

ties Diawo byotis ir jė
mylėti / ydant swentos
Kozonis ir jo žodį nepa-
peiktumbim / bet už
swenta lai tiktumbim /
rodas klauštumbim ir
išmuktumbim.

Retwirtas Prisaki-
mas.

Garbink Tawą
tawą ir Motiną
tawą / ydant taw
gerran pasi sektus /
ir ilgan patektumbė
gywas ant žemes.

Kas per tatai išsi-
manos?

Mes turrim Diešpa-
ties Diawo byotis ir jė
mylėti / ydant musu gim-
dytojus ir wiespatis ne-
pá - peiktumbim / nei y-
pyktumbim: bet pa-
garbintumbim / jiemus
služitumbim / paklusni
bucumbim / išs myles
tumbim / ir šloweje laiky-
tumbim.

Piate

C ij

Pent.

Das fünffte
Gebot.

Du solt nicht töd-
ten.

Was ist das?

Wir sollen G D E Z
fürchten und lieben / daß
wir unserm Nächsten an
seinem Leibe keinen Scha-
den noch Leyd thun; Son-
dern ihm helfen und för-
dern in allen Leibes-Nöth-
ten.

Das Sechste
Gebot.

Du solt nicht Ehe-
brechen.

Was ist das?

Wir sollen G D E Z
fürchten und lieben / daß
wir keusch und züchtig le-
ben in Worten und Wer-
cken;

Q V I N T U M
Præceptum.

Non occides.

Quid hoc sibi vult?

Debémus Deum ti-
mére & diligere, ne vitæ
proximi nostri incom-
modémus, aut ægrè fa-
ciámus; Sed illum adju-
vémus, & promoveá-
mus in omnibus vitæ ne-
cessitatibus.

S E X T U M
Præceptum.

Non mœchabe-
ris.

Quid hoc sibi vult?

Debémus DEUM ti-
mére & diligere, ut castè
& pudicè vivámus, in ver-
bis ac operibus; & unus-
quis-

Piate
Przykazanie.

Nie zabijaj.

Jako to rozumiesz?
Odpowiedz.

Mamy się Pana Bo-
gą bąć / y onego miłować /
abyśmy Bliźniemu nasze-
mu na ciełe jego / żadney
škod / ani ciężkości nie
czynili ; ale abyśmy go
wspomagali / y jemu na
pomocy byli we wszyt-
kich cielesnych uciskach
y potrzebach jego.

Szoste
Przykazanie.

Nie cudzoloż.

Jako to rozumiesz?
Odpowiedz.

Mamy się Pana Boga
bąć / y onego miłować /
abyśmy powściągliwy y
czysty żywot wiedli / w
słowach y uczynkach ; y
żeby każdy Małżonke
swo-

Penttas Prisati-
mas.

Ne-uzmuyś.

Kas per tatai issi-
manos ?

Mes turrim wiešpa-
ties Diwo bijotyś ir ji
mylėti / ydant musu arti-
mo tuna ir gywaſti ne
pažeistumbim nei sun-
kintumbim / bet jiam pa-
gelbetumbim ir pašo-
stumbim wiſſoſe tuno
reikme neſa.

Szeſtas Prisati-
mas.

Ne perženſ wencia-
woneſ ſuluba.

Kas per tatai issi-
manos.

Mes turrim Wiešpa-
ties Diwo bijotyſi ir ji
mylėti / ydant wiežlibay
ir patogey gywentum-
bim žodžiſe ir darbūſe /
ir gi tožnas ſaw prirvins
czarwo-

E iii

den; und ein jeglicher sein Gemahl lieben und ehren. quisque suam conjugem amet & honoret.

Das Siebende
Gebot.

SEPTIMUM
Præceptum.

Du solt nicht stehlen. Non furtum facies.

Was ist das?

Quid hoc sibi vult?

Wir sollen GUT fürchten und lieben / daß wir unsers Nächsten Geld oder Gut nicht nehmen / noch mit falscher Waar oder Handel an uns bringen / sondern ihm sein Gut und Nahrung helfen besfern und behüten. Debemus DEum timere & diligere, ne proximo suam pecuniam, aut bona sua auferamus, neq; falsis mercibus aut imposturâ ad nos pertrahamus; sed demus operam, ut illius opes conserventur, & ejus conditio melior reddatur.

Das Achte
Gebot.

OCTAVUM
Præceptum.

Du solt nicht falsch Zeugniß reden wider deinen Nächsten. Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

Was

Quid

gem swoje miłował/ y one w czawota myletu/ bei gar-
poczciwości miał. beje laitytu.

Siodme
Przykazanie.

Nie krádni.

Jako to rozumiesz?

Odpowiedz.

Námý sie Pána Boga
bác/ y onego miłować/ á
bysny Bliźniego nášego
peniedzy/ áni dobra á ma-
jetności jeho nie brali / á
fašyrywym to wárem/ al-
bo ochytrzeniem y kupia/
tu sobie nie przywłaſzczá-
li; Ale ábysny go wſpo-
magáli y jemu na pomo-
cy byli/ y onego bronili/ á
by przy ſwojej majetnoſ-
ci á pożywieniu zoſtał/ y
w nim ſie wiecey mno-
żył.

Oſme
Przykazanie.

Nie mów fašy-
wego ſwiádectwá
przeciw Bliźniemu
twemu.

Sekmas Priſaſi-
mas.

Ne Bock.

Kas per tatai iſſi
manos?

Meſt turrim Wieſpa-
ties Diowo bñotiſi ir jé
mylétu/ ydant muſu artia
mo pennigu ir turto ne-
woſtumbim/ nei giſtwał.
czawotu taworu arba
klaſta muſump pritrauk-
tumbim; bet turrim
jiam pagelbeti/ ydant jo
turtas iſliktu/ ir jo gy-
wenimas geraus pa-
tarptu.

Uſmas Priſaſi-
mas.

Ne-luddiſ ne-tei-
ſaus luddimo prieſ
artima tawo.

Já-

E iiii

Kas

Was ist das?

Wir sollen **GOTT**
fürchten und lieben / daß
wir unsern Nächsten nicht
fälschlich belügen / ver-
rathen / affterreden oder
bösen Leumund machen;
Sondern sollen ihn ent-
schuldigen / und gutes von
ihm reden / und alles zum
besten kehren.

Das Neundte
Gebot.

Du solt nicht be-
gehren deines Näch-
sten Haus.

Was ist das?

Wir sollen **GOTT**
fürchten und lieben / daß
wir unsern Nächsten nicht
mit List nach seinem Erbe
oder Hause stehē / noch mit
einem Schein des Rechts
an uns bringen; Son-
dern

Quid hoc sibi vult?

Debémus DEUM ti-
mére & diligere, ne pro-
ximum falsis mendaciis
involvámus, prodámus,
traducámus, aut infa-
miam aliquam afficiámus;
Sed illum excusémus,
aliquid boni de eo lo-
quamur, omnia in me-
liórem partem interpre-
tantes.

NONUM

Præceptum.

Non concupisces
domum proximi
tui.

Quid hoc sibi vult?

Debémus DEUM
timére & diligere, ne
hereditatem vel do-
mum proximi dolo
malo captémus, aut
sub specie recti nostris
facultatibus adjungá-
mus;

Jako to rozumiesz?

Odpowiedz.

Mamy się Pana Boga
bác/ y onego miłować/
abyśmy Bliźniego nasze-
go fałszywie nie oblygali/
ani zdradzali/ nie obma-
wiali/ ani zła powieść
a sławę o nim wypuszczá-
li; Ale abyśmy go wymá-
wiali/ dobrze o nim mo-
wili/ y wszystko ku dobre-
mu wykładali.

Dziwiate
Przykazanie.

Nie požadaj Do-
mu Bliźniego twe-
go.

Jako to rozumiesz?

Odpowiedz.

Mamy się Pana Bo-
ga bác/ y onego miłować/
abyśmy od Dziedzictwo
albo Dom a Majetność
bliźniego nie stali/ ani pod
przykryciem a sposobem
prawá a słusney rzeczy/
ku

Kas per tatai issi
manos?

Mes turrim Wiespas
ties Diemo biotisi ir ji
mylėti/ ydant musu arti-
ma neteisey ne - apmeli-
tumbim/ n'izdroditum-
bim/ n'apzodzotumbim/
neigi piktá paskalba ji
apsteltumbim; bet turri-
me ji užtarti / ger apie
ji kalbėti / wis gerosna
pawerzdami.

Dewintas Prisati-
mas.

Negeisť artimo
tawo Ufia.

Kas per tatai issi
manos?

Mes turrim Wiespas
ties Diemo biotisi ir ji
mylėti/ ydant musu arti-
mo Tewiskės / arba
nammu/ Rytraszia ne-
tykotumbim/ neigi tei-
sybės dingiszia (prowa
dejes

C v

dern ihm dasselbige zu
behalten / förderlich und
dienstlich seyn.

Das Zehende
Gebot.

Du solt nicht be-
gehren deines Nech-
sten Weib / Knecht /
Magd / Viehe / oder
alles / was sein ist.

Was ist das?

Wir sollen GOTT
fürchten und lieben / daß
wir unserm Nechsten nicht
sein Weib / Gesinde oder
Vieh abspannen / abdrin-
gen / oder abwendig ma-
chen; Sondern dieselbi-
gen anhalten / daß sie blei-
ben / und thun / was sie
schuldig sind.

Was

mus: Sed detur opera se-
dulò, ut ista proximo di-
ligenter custodiantur.

DECIMUM
Præceptum.

Nec desiderabis
uxorem ejus, non ser-
vum, non ancillam,
non bovem, non asi-
num, nec omnia, quæ
illius sunt.

Quid hoc sibi vult?

Debémus DEum ti-
mére & diligere, ne à
proximo uxorem, ser-
vos, ancillas, vel pecudes
suas abalienémus aut ab-
strahámus; Sed illos ad-
hortári oportet, ut ma-
neant, & suum officium
diligenter faciant.

Quid

tu sobi
li; Ale
poma
wali /
majet
otrym

M
hy
ani
žebn
ani
dny
Ja

27
gá bá
aby
mu
niro
dla je
aby
žont
náli
li / y
nili.

tu sobie nie przywołaſz; Ale abyſmy mu owſem pomagali / y o tu uſilo wali / żeby on ſwoje majetnoſć zachować y otrzymać mogł.

Dzieſiate
Przykazanie.

Nie požadaj Zo-
my Bliźniego twego /
ani Slugi / ani Stu-
żebnice / ani Wolu /
ani Oſta / ani ja-
dnych rzeczy jego.

Jako to rozumieſ?

Odpowiedz.

Wtamy ſie Pána Bo-
ga bać y onego miłować /
abyſmy Bliźniemu náſze-
mu Małżonki y Czeladzi
nierozmawiali / ani Wy-
dła jego nie oddalali; Ale
abyſmy je / (to jeſt Mał-
żonkę y Czeladź) nápomni-
nali / aby przynim zoſta-
li / y powinnoſć ſwa cze-
nili.

dejes) priepne ſawuju
pritrauktumbim; Bet
turrim jiao piln y pade-
ti / ydant jis ſawa wiſo
ſaip iſlaikyti galleru.

Deſimtas Priſatis
mas.

Ne-geiſt Artimo ^{2 Sam}
tawo Moters / nei ¹³⁵
Berno / nei Slugi-
nes / nei jauczo / nei
Uſilo / ir newiemo
Daikto / kaſ jo yra.

Kas per tatai iſſi
manos?

Mes turrim Wieſpa-
ties Diemo biſotiſi ir ji
mylėti / ydant muſu artis
mo Moter Berna Slu-
gine arba galwius ne-
atwillotumbim; Bet tur-
kal betumbim; Bet tur-
rim tus pagus paragin-
ti / ydant paſi liſtus / ir
daritu ka jie kalti yra.

Coz

Ka

Was saget nun Gott
von diesen Geboten
allen?

Antwort.

Er saget also:

Ich der HERR
dein GOTT / bin
ein starcker eyferiger
GOTT / der über
die / so mich hassen /
die Sünde der Vä-
ter heimsuchet an den
Kindern / biß ins
dritte und vierdte
Glieder.

Aber denen / so
mich lieben und mei-
ne Gebot halten /
thue ich wol in tau-
send Glieder.

Was

Quid autem summa-
tim dicit DEUS de his
Præceptis omnibus?

Responsio.

Sic dicit, Exod. 20.

Ego sum Domi-
nus DEUS tuus, for-
tis Zelotes, visitans
iniquitatem patrum
in filios, in tertiam
& quartam genera-
tionem, eorum, qui
odérunt me.

Et faciens miseri-
cordiam in millia
his, qui diligunt me,
& custodiunt præ-
cepta mea.

Quid

Coß
moni
Prz

Bo
Mit
älbo
losci
Nier
tow
trze
Pof
ry
2
sier
siac
nia/
mie
Prz
go.

Coż tedy Pan Bog / Ka tada sako Wieß-
mowi o wszytkich tych / patis Diemas apie wis-
Przykazaniach? Od / sus tus Prifaki-
powiedz. / mus?

Tak mowi:

Taipo sako.

Ja jestem Pan / Als esmi Wieß-
Bog twon mocny / patis Diemas tawo
Mitosniß gorliwy / stiprus pagiezasis
albo zawistny w Mi- / Diemas / fursai tu/
łości / nawiedzajacy / furrie manne ne uz-
Nieprawości / On / fencz griekus atlan-
tow na Syniech do / to na Tawo ant wai-
trzeciego y czwartego / fu / y treczia ir fet-
Pokolenia / tych / kto- / wirta karta: Bet
rzy mie nienawidza. / tiemus furrie man-
A czyniac Miło- / ne myl ir mano pri-
sierdzie aż do ty- / sakimus laiko darau
siacznego Pokole- / mielafirdingyste ik-
nia / nad tymi / ktorzy / fi tukstanczu kartu.
mie miuja y strzega
Przykazania moje-
go.

Jako

Ka

Was ist das ?

DEUS dräuet zu straffen alle / die diese Gebot übertreten. Darumb sollen wir uns fürchten für seinem Zorn / und nicht wider solche Gebot thun. Er verheisset aber Gnade und alles Guts / allen / die solche Gebot halten. Darumb sollen wir ihn auch lieben und vertrauen / und gerne thun nach seinen Geboten.

Quid hoc sibi vult ?

DEUS minatur poenam omnibus, qui ista praecepta transgrediuntur. Debemus itaque expavescere, & timere iram DEI, & nihil contra huiusmodi praecepta facere. Rursus promittit etiam suam gratiam, & omnia bona, omnibus qui mandata eius observant. Merito igitur debemus nos **DEUM** diligere, & illi confidere, & juxta mandata eius omnem nostram vitam sedulo ac diligenter instituere.

Das

SE-

Jako to rozumiesz?

Odpowiedz.

Pan Bog grozi
karac wſytkie te / ktorzy
Przykazania jego prze-
stepuja: Przetoż mamy
sie bac gniewu jego /
ynic nie czynic przeciw
tym Przykazaniom je-
go. A zaſ obiecuje
laſte / y miłosierdzie /
y wſytko dobre / tym
wſytkim / ktorzy Przy-
kazania jego chowaja.
Przetoż mamy go też
miłowac / w wniem u-
ſac / y radzi wſytko
czynic wedle Przy-
kazania jego.

Ras per tatai iſſi
manos.

Diewas pagrumz ko-
rawoti / wiſſus kurié ſi-
tus priſatimus perzeng.
Todelei turrime biſotis
ruſtybeſ jo ir nedaryti
prieſ tokius Priſatimus.
Jis betaig žado malos
ne ir wiſſa gera wiſ-
ſiem kurre ſotius Pri-
ſatimus laſko / todelei
currim ji mylėti jiam nu-
ſi - tiſkiet / ir rodas pa-
gal jo priſatimus
daryti.

Wtora

Intra